

Een nieuwe dimensie

Een onderzoek naar de toegevoegde waarde van een multilaterale benadering van de
Koreaanse Oorlog

Universiteit Utrecht

Bachelorscriptie

Door: Carlijn Torenbeek

Studentnummer: 4168240

Onderwijsinstelling: Universiteit Utrecht

Begeleid door: dr. Laurien Crump-Gabreëls

Tweede corrector: dr. Elmar Hellendoorn PhD

Datum: 15 juni 2017

Samenvatting

Dit onderzoek richt zich tot de toegevoegde waarde van een multilaterale benadering van de Koude Oorlog. De opening van de Sovjet-archieven heeft tot nieuwe en baanbrekende inzichten geleid, maar sommige inzichten missen een beeld van het grotere geheel van de Koude Oorlog en schieten daarmee te kort. Hoewel de New Cold War Historians al een grote nuance hebben aangebracht in het historiografische debat over de Koude Oorlog, kan dit nog beter door dit onderzoek te plaatsen in een multilateraal kader. De Koreaanse Oorlog wordt in dit onderzoek als casus gebruikt om te bewijzen dat het gebruik van een multilateraal kader tot zinvolle nieuwe inzichten leidt. De multilaterale invalshoek biedt bovendien een oplossing voor het klassieke West versus Oost denken, dat al lange tijd de overheersende benadering is in de historiografie over de Koude Oorlog. Door minder de nadruk te leggen op de twee klassieke grootmachten, de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie, komt er ruimte vrij voor andere internationale belanghebbende in deze situatie, namelijk de Verenigde Naties en de opkomende macht China. Door deze actoren bij het onderzoek te betrekken krijgt de Koreaanse Oorlog, en daarmee ook de Koude Oorlog, een nieuwe dimensie. Deze nieuwe dimensie biedt de mogelijkheid tot vervolgonderzoek van andere aspecten van de Koude Oorlog.

Inhoudsopgave

Inleiding	4
Hoofdstuk 1: De vooravond	8
Hoofdstuk 2: De invasie	15
Hoofdstuk 3: De vredesonderhandelingen	21
Conclusie	26
Bronnen	29
Literatuur	31

Inleiding

Op 25 juni 1953 vielen Noord-Koreaanse troepen Zuid-Korea binnen. Het was het begin van een conflict dat op 27 juli 1953 met moeite werd stilgelegd door middel van een wapenstilstand. De historiografie over dit onderwerp heeft lange tijd Stalin en de Sovjet-Unie aangewezen als hoofdschuldigen van de uitbraak van het conflict.¹ Dit is voornamelijk te wijten aan het gebrek van betrouwbare Sovjet-documentatie. Historici die onderzoek hebben gedaan vóór 1989 karakteriseerden de Koreaanse Oorlog vaak als ‘een door de Sovjets bedacht plan’², of ‘een aanval die door de Sovjets gepland, voorbereid en tot uitvoering was gebracht’.³ Na de val van de Berlijnse Muur werd er bronnenmateriaal van de Sovjet-Unie vrijgegeven, wat geleid heeft tot hernieuwde inzichten over de rol van de Sovjet-Unie, andere Oost-Europese landen en China in de Koude Oorlog. De historici die actief gebruik maken van het nieuwe Sovjet-materiaal worden ‘New Cold War Historians’ genoemd. Deze historici proberen de historiografie, die voornamelijk Westers-georiënteerd is, te nuanceren met behulp van Sovjet-materiaal. Belangrijke New Cold War Historians zijn onder andere William Stueck en Kathryn Weathersby. Beiden linken de betrokkenheid van de Sovjet-Unie in de Koreaanse Oorlog aan de relatie tussen de Sovjet-Unie en de Volksrepubliek China⁴ en hebben daarmee een nuance aangebracht in het historiografische debat. Daarnaast speculeren New Cold War Historians steeds vaker over de verhouding tussen de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten. Uit onderzoek van Weathersby blijkt bijvoorbeeld dat Stalin niet uit was op een directe confrontatie met de Verenigde Staten en dat het vooral Mao was die Stalin heeft overtuigd de Noord-Koreanen in hun actie te steunen. Deze conclusie werd getrokken uit beschikbaar gekomen Sovjet-documentatie en staat haaks op het oudere onderzoek.⁵

Het historiografische debat over de Koreaanse Oorlog, en specifiek over de rol van de Sovjet-Unie daarin, kan echter nog verder genuanceerd worden door het in een multilateraal kader plaatsen. In nieuwe literatuur die zich focust op het Oostblok door middel van nieuw

¹ Kathryn Weathersby, ‘Soviet Aims in Korea and the Origins of the Korean War 1945-1950: New Evidence from Russian Archives’, *Working Paper No. 8* (Woodrow Wilson International Center for Scholars) 8. https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/Working_Paper_8.pdf. Geraadpleegd op 30 april 2017.

² David Rees, geciteerd in: Weathersby, ‘Soviet Aims in Korea and the Origins of the Korean War’, 8.

³ David Dallin, geciteerd in: *ibidem*, 8.

⁴ Vanaf hier ‘China’ genoemd.

⁵ Weathersby, ‘Soviet Aims in Korea and the Origins of the Korean War’. 36.

Sovjet-materiaal ontbreken door de gerichtheid op het Oostblok namelijk vaak belangrijke aspecten van bijvoorbeeld Amerikaanse of Britse politiek.⁶

Volgens de Britse historicus Jonathan Haslam moeten we voorzichtig zijn met de uitspraak dat de opening van de Sovjet-archieven nieuw en breder bronnenonderzoek naar de Koude Oorlog mogelijk heeft gemaakt. De documenten die daadwerkelijk interessant zijn voor historici zitten volgens hem nog altijd achter slot en grendel in het Kremlin. De bronnen die zijn vrijgegeven zijn volgens Haslam niet veel meer dan een verzameling van secundaire gegevens, waaronder rapporten van ambassades, enkele documenten van buitenlandse zaken, interviews en memoires.⁷

Overigens moeten we de uitspraak van Haslam niet te letterlijk nemen. De New Cold War Historians hebben door middel van het Sovjet-materiaal het beeld over de Koude Oorlog namelijk drastisch veranderd.⁸ Volgens Weathersby komen er bovendien regelmatig Sovjetbronnen voorbij die direct belangrijke vragen over de Koude Oorlog beantwoorden.⁹ Ik ben het eens met Weathersby dat nieuw Sovjet-materiaal tot belangrijke nieuwe inzichten kan leiden, maar we moeten wel uitkijken voor overhaaste conclusies. Zo heeft de New Cold War History af en toe tot sterk vereenvoudigde aannames geleid. In 2011 heropende de historici William Stueck en Donggil Kim het debat over de oorzaken van de Koreaanse Oorlog naar aanleiding van een telegram van Stalin.¹⁰ Op de inhoud van dit debat kom ik terug in hoofdstuk 2. De crux van het onderzoek is dat de bevindingen van Stueck en Kim lijnrecht tegenover die van de vooraanstaande historica Weathersby staan. Hiermee hebben zij het beeld van de Sovjet-Unie dan ook drastisch heeft veranderd.

Het risico dat New Cold War Historians lopen is dat hun onderzoek, ironisch genoeg, eenzijdig kan worden. Stueck en Kim focussen zich op het Sovjet-materiaal en betrekken belangrijke actoren als China maar ook kleinere relevante actoren, niet tot nauwelijks bij hun

⁶ Melvyn P. Leffler, 'Bringing it Together': The Parts and the Whole' in: Odd Arne Westad, *Reviewing the Cold War* (London 2000) 53.

⁷ William C. Wohlforth, 'A Certain Idea of Science: How International Relations Theory Avoids Reviewing the Cold War' in: Westad, *Reviewing the Cold War*, 129.

⁸ Geir Lundestad, 'How (Not) to Study the Origins of the Cold War' in: Ibidem, 66.

⁹ Kathryn Weathersby 'New Findings in the Korean War' in: Cold War International History Project, Bulletin No. 3 (1993) 1. <https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/CWIHPBulletin3.pdf>. Geraadpleegd op 30 april 2017.

¹⁰ Donggil Kim en William Stueck, 'Did Stalin lure the United States into the Korean War? New Evidence on the Origins of the Korean War' (7 juli 2011). Wilson Center North Korea International Documentation Project, <https://www.wilsoncenter.org/publication/did-stalin-lure-the-united-states-the-korean-war-new-evidence-the-origins-the-korean-war>. Geraadpleegd op 28 mei 2017.

onderzoek. Het onderzoek van Stueck en Kim mist daardoor een bepaalde nuance waardoor het geen recht doet aan de rijkdom van beschikbare bronnen.

Er kan een nieuw en betrouwbaar beeld geschetst worden van Sovjet-Unie in de Koreaanse Oorlog door deze in een multilateraal kader te plaatsen. Er zijn naar mijn idee twee actoren van cruciaal belang bij dit onderzoek die in de benadering van de *New Cold War Historians* onderbelicht blijven: de Verenigde Naties en de opkomende supermacht China. De destijds pasgevormde Verenigde Naties hadden, strevend naar internationale vrede en veiligheid, hun handen vol aan de Koreaanse kwestie en waren dan ook nauw bij het conflict betrokken. De Verenigde Naties zijn daarnaast interessant voor het onderzoek omdat twee van haar belangrijkste leden, de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie, uiteenlopende belangen hadden bij de kwestie. Het betrekken van de VN zal naar mijn idee een nieuwe dimensie geven aan het debat, omdat het laat zien hoe andere lidstaten die minder direct betrokken waren bij het conflict, over de situatie dachten en welke beslissingen de VN daarom met betrekking tot de Koreaanse Oorlog heeft genomen. Het huidige beeld van de Verenigde Naties tijdens de Koreaanse Oorlog is dat de VN een Westers blok vormde tegenover de Sovjet-Unie.¹¹ Door vanuit dit multilaterale kader naar de Koreaanse kwestie te kijken kan dit beeld worden genuanceerd.

De Verenigde Naties zijn ook omwille van een andere reden belangrijk om bij het onderzoek te betrekken, namelijk vanwege de boycot van de Sovjet-Unie tegen de VN Veiligheidsraad in juni 1950. Als bondgenoot van het communistische Noord-Korea is het aannemelijk dat de Sovjet-Unie zich lastig wist te positioneren bij de vergaderingen van de Verenigde Naties met betrekking tot de Koreaanse kwestie. Binnen de VN was de Sovjet-Unie desalniettemin een van de belangrijkste spelers. Samen met de Verenigde Staten, Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk en de Republiek China, in die tijd nog Taiwan, behoorde de Sovjet-Unie tot de vijf permanente leden van de VN Veiligheidsraad. Het feit dat de Sovjet-Unie de VN-vergaderingen in juni 1950 boycotte lijkt een merkwaardige timing, maar zou ook een reactie geweest kunnen zijn op de besluitvoering van de VN ten aanzien van Korea van vóór 1950.

Naast de VN is het ook belangrijk om China, en specifiek nog de Chinese communistische leider Mao Zedong, bij het onderzoek te betrekken. *New Cold War Historians* schrijven Mao immers steeds vaker een belangrijke rol toe.¹² Door de Verenigde Naties en de opkomende Chinese grootmacht bij het onderzoek naar de Koreaanse Oorlog te

¹¹ Lundestad, 'How (Not) to Study the Origins of the Cold War' in: *Reviewing the Cold War*, 65.

¹² Leffler, 'Bringing it Together': The Parts and the Whole' in: *ibidem*, 46.

betrekken poog ik een nieuwe dimensie aan het historiografische debat geven. Het onderzoek biedt bovendien vanwege de multilaterale invalshoek een oplossing voor het klassieke West versus Oost denken van de Koude Oorlog. Het onderzoek kijkt verder dan de supermachten en leidt daarom tot nieuwe bevindingen die voor toekomstig onderzoek over de Koude Oorlog van belang kunnen zijn. Ook zal een multilaterale invalshoek wellicht een nieuw licht kunnen werpen op de tegenstrijdige conclusies van vooraanstaande New Cold War Historians. Met dit onderzoek wil ik kijken naar de toegevoegde waarde van een multilaterale benadering van de Koreaanse Oorlog.

Het onderzoek is als volgt opgebouwd: het eerste hoofdstuk schetst voornamelijk een historische context. Hoe stond Korea er op politiek gebied voor na de Tweede Wereldoorlog en hoe lagen de verhoudingen van de grootmachten over de Koreaanse kwestie? Het tweede hoofdstuk richt zich tot de aanval van de Noord-Koreanen. Waarom stemde de Sovjet-Unie in met deze aanval en waarom boycotte de Sovjet-Unie de VN Veiligheidsraad juist op dit cruciale moment? Het derde en laatste hoofdstuk gaat in op de vredesonderhandelingen. Wat waren de belangen van de Verenigde Naties, China en de Sovjet-Unie aan de onderhandelingstafel en waarom duurde deze onderhandelingen zo lang?

Met dit onderzoek geef ik een aanzet tot een nieuw beeld van de Koude Oorlog, en specifiek de rol van de Sovjet-Unie daarin. Een nieuw beeld van de Sovjet-Unie binnen de Koreaanse Oorlog betekent immers een vernieuwd beeld van de Sovjet-Unie binnen de gehele Koude Oorlog.

Hoofdstuk 1: De vooravond

Op 27 december 1945 kwamen de ministers van Buitenlandse Zaken van de Verenigde Staten (James F. Byrnes), het Verenigd Koninkrijk (Ernest Bevin) en de Sovjet-Unie (Vyacheslav Molotov) bijeen om de situatie in Oost-Azië zoals die was ontstaan naar aanleiding van de Tweede Wereldoorlog te bespreken. Korea was vanaf 1910 een kolonie van Japan geweest. Na de capitulatie van Japan werd er in 1943, tijdens de conferentie van Caïro, besloten het schiereiland op te splitsen in twee delen en vlak daarna werd er besloten een Joint Commission van de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten aan te stellen. Het Noorden werd onder de invloedssfeer van de Sovjet-Unie geplaatst en het Zuiden onder die van de Verenigde Staten.¹³ De Verenigde Staten hadden vanaf 1943 al laten blijken geïnteresseerd te zijn in het schiereiland omdat het een mogelijkheid bood om de problemen in Japan op te lossen.¹⁴ Stalin liet blijken dat hij voorstander was van een Joint Commission, aangezien het aansloot bij zijn streven naar een Balance of Power.¹⁵ Stalin probeerde te vermijden dat één supermacht de totale controle van het schiereiland zou krijgen. Dit impliceert dus ook dat Stalin zelf, in ieder geval in de periode van februari 1945 tot april 1950, niet het doel had om de totale controle te krijgen over het schiereiland.¹⁶

De Joint Commission werd in januari 1946 van kracht naar aanleiding van de Moskou Conferentie.¹⁷ De Sovjet-Unie en de Verenigde Staten zouden de komende jaren gezamenlijk proberen een overheid te bewerkstelligen voor het gehele schiereiland. Dit was de belangrijkste afspraak die tijdens de Moskou Conferentie werd gemaakt. Volgens de Britse historicus Peter Lowe, gespecialiseerd in de moderne geschiedenis van Pacifisch-Azië, wordt de Moskou Conferentie vaak onterecht gezien als een succesverhaal. In theorie had de conferentie wel het een en ander bewerkstelligd, waaronder de oprichting van de Joint Commission, maar in praktijk bleken de eerste problemen zich al in haar eerste jaar voor te doen.¹⁸

Volgens Lowe had de Conferentie in Moskou een veel beter resultaat kunnen hebben indien de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie beter hadden samengewerkt.¹⁹ De vraag daarbij is echter of dat wel haalbaar was. De relatie met het Kremlin werd in Washington namelijk

¹³ Peter Lowe, *The origins of the Korean War* (London 1986) 24.

¹⁴ Ibidem, 19

¹⁵ Weathersby, 'Soviet Aims in Korea and the Origins of the Korean War', 9

¹⁶ Ibidem, 10.

¹⁷ Ki-baik Lee, *A New History of Korea* (Boston 1984) 376.

¹⁸ Lowe, *The origins of the Korean War*, 24.

¹⁹ Ibidem, 24.

beïnvloed door verschillende factoren. Ten eerste was dat de groei van anticommunistische gevoelens bij steeds meer Westerse landen.²⁰ De Verenigde Staten voerden vanaf 1945 een anticommunistische politiek en stonden zeer terughoudend tegenover de Sovjet-Unie. Dit maakte het moeilijk om samen de Koreaanse kwestie op te lossen op de manier zoals in Moskou was besloten. Daarnaast bestond het Amerikaanse Congres toentertijd voornamelijk uit conservatieven die sceptisch waren over de buitenlandse acties van de Amerikanen in Azië, waardoor financiële hulp aan Zuid-Korea herhaaldelijk werd uitgesteld. Militair en economisch gezien liep Zuid-Korea daarom flink achter op het door de Sovjets gesteunde Noorden. De Verenigde Staten richtten zich bovendien op allerlei andere buitenlandse kwesties, waardoor het Koreaanse vraagstuk steeds lager op de Amerikaanse politieke agenda kwam te staan.²¹

Het groeiende anticommunistische gevoel en het conservatieve Congres zorgden ervoor dat Washington zich begon af te vragen wat het daadwerkelijke belang was van het schiereiland voor het thuisland.²² Tegelijkertijd zag Washington in dat Zuid-Korea op bepaalde gebieden hulp nodig had van de Amerikanen en dat terugtrekking waarschijnlijk zou leiden tot de vorming van een communistische satellietstaat van de Sovjet-Unie. Daarnaast zou de geloofwaardigheid van de Verenigde Staten als politieke supermacht hierdoor in gevaar kunnen komen.²³ Dat de Verenigde Staten bang waren om hun imago te schaden blijkt uit het statement van een diplomaat van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken:

Ik vrees dat de terugtrekking van de V.S. in Korea door de wereld geïnterpreteerd zal worden als een teken dat de Verenigde Staten afziet van haar sterke positie in het Verre Oosten. Het resultaat van Sovjetpolitiek ten opzichte van de Verenigde Staten zal, zowel [in] ... het Verre Oosten en ... in Europa, ongelukkig zijn.²⁴ (Diplomaat van het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken, 1947)

In 1947 deed de VS een laatste poging om zich van de volgens hen uitzichtloze situatie in Korea te distantiëren. In april deed de kersverse Amerikaanse minister van buitenlandse zaken George Marshall een voorstel aan de Sovjet-minister Vyacheslav Molotov om de Joint Commission en de toekomstige plannen van het schiereiland opnieuw te bespreken. Molotov ging hiermee akkoord, maar al snel liepen de besprekingen uit op een patstelling, waarop

²⁰ Odd Arne Westad, *The Global Cold War* (New York 2005) 110.

²¹ William Stueck, *The Korean War: an international history* (Kentucky 2004), 25.

²² Lowe, *The origins of the Korean War*, 35.

²³ Stueck, *The Korean War*, 25.

²⁴ Stueck, *The Korean War*, 25.

Washington besloot de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties te vragen om te helpen bij het organiseren van vrije verkiezingen in Korea.²⁵ Volgens William Stueck, een Amerikaanse historicus die gespecialiseerd is in de relatie tussen de Verenigde Staten en Korea, laat deze handeling de zwakte zien van de Verenigde Staten. Volgens Stueck erkenden de Amerikanen de problemen wel, maar waren ze niet bereid er een oplossing voor te vinden. De Verenigde Staten presenteerden het voorstel onder het mom het proces te willen versnellen.²⁶

Als permanente leden van de VN Veiligheidsraad hadden de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie beide een belangrijke positie binnen de Verenigde Naties. Het Kremlin probeerde het voorstel van de Verenigde Staten dan ook vanuit deze positie omver te werpen. Zij zagen het voorstel van de VS niet zitten, omdat ze in het verleden slechte ervaringen hadden gehad bij het organiseren van vrije verkiezingen in Oost-Europa.²⁷ De Sovjet-Unie was niet het enige lid dat zich afzette tegen het Amerikaanse voorstel, ook Australië en Canada waren tegen het plan om de verkiezingen te laten leiden door de Verenigde Naties. Deze taak lag volgens hen niet bij de VN. Zij achtten het effectiever om vergaderingen tussen Noord- en Zuid-Korea te stimuleren, zodat de kwestie op nationaal niveau kon worden opgelost. Ook de Zuid-Koreaanse leider Kim Kyu-sik stelde dit voor.²⁸ De Sovjet-Unie wees zowel de Verenigde Staten als de Verenigde Naties erop dat het voorstel van de Verenigde Staten niet alleen in ging tegen de afspraken die tijdens de Moskou Conferentie gemaakt waren, maar ook tegen de artikelen 32 en 107 van het handvest van de Verenigde Naties²⁹:

Article 32

Any Member of the United Nations which is not a member of the Security Council or any state which is not a Member of the United Nations, if it is a party to a dispute under consideration by the Security Council, shall be invited to participate, without vote, in the discussion relating to the dispute. The Security Council shall lay down such conditions as it deems just for the participation of a state which is not a Member of the United Nations.³⁰ (Chapter XV The Security Council)

²⁵ Stueck, *The Korean War*, 24.

²⁶ Ibidem, 24

²⁷ Ibidem, 26.

²⁸ Ibidem, 26.

²⁹ Ibidem, 26.

³⁰ Charter of the United Nations, Chapter V: The Security Council, Article 32, <http://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-v/index.html>. Geraadpleegd op 1 mei 2017.

Article 107

Nothing in the present Charter shall invalidate or preclude action, in relation to any state which during the Second World War has been an enemy of any signatory to the present Charter, taken or authorized as a result of that war by the Governments having responsibility for such action.³¹
(Chapter XVII Transitional Security Arrangements)

Artikel 32 laat zien dat Noord- en Zuid-Koreaanse afgevaardigden betrokken dienen te worden bij de beslissingen van de VN over hun conflict. De Koreanen werden echter afzijdig gehouden van deze beslissingen.³² Artikel 107 impliceert dat de VN geen bevoegdheid had om beslissingen te nemen over de Koreaanse kwestie.

Het was volgens Stueck een tactische zet van de Verenigde Staten om van de bilaterale kwestie een multilaterale aangelegenheid te maken. De Verenigde Naties bij het conflict betrekken was de enige zet die de Verenigde Staten kon doen om een ongemakkelijke en waarschijnlijk vernederende situatie in Azië te voorkomen.³³ Hieruit blijkt dat de Verenigde Staten het eigenbelang boven het internationaal belang prevaleerde. De Verenigde Staten zagen de problemen wel in, maar waren niet bereid ze op te lossen. Ze schoven het probleem daarom in de schoot van de Verenigde Naties, een organisatie die in eerste instantie buiten de kwestie stond. Door het voorstel te presenteren onder het mom de verkiezingen te willen versnellen, lijkt het alsof de Verenigde Staten handelden uit sympathiek oogpunt voor de Koreanen. In werkelijkheid was het een manier om zich van de Koreaanse kwestie te distantiëren op een manier waarop het imago van de Verenigde Staten ongeschaad bleef.

De Verenigde Staten lobbyden aanzienlijk bij de lidstaten om van hun voorstel een resolutie te maken en behaalden daarmee, ondanks weinig enthousiasme, belangrijke stemmen van onder andere het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk. Dit kwam volgens Stueck door de groei van het anticommunisme in West-Europa, die in de toekomst overigens nog sterker zou toenemen, onder andere door de communistische coup in Tsjecho-Slowakije in februari 1948.³⁴ Het groeiende anticommunisme in een aanzienlijk aantal afgevaardigde landen zou aanleiding voor de Verenigde Staten geweest kunnen zijn om de Koreaanse kwestie bij de Verenigde Naties neer te leggen. Washington verwachtte mogelijk dat de

³¹ Charter of the United Nations, Chapter XVII: Transitional Security Arrangements, Article 107, <http://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-xvii-0/index.html>. Geraadpleegd op 1 mei 2017.

³² Stueck, *The Korean War*, 26.

³³ Ibidem, 26.

³⁴ Ibidem, 26.

Westerse afgevaardigden de Koreaanse kwestie niet durfden over te laten aan de communistische Sovjet-Unie.

Op 14 november 1947 werd het voorstel van de Verenigde Staten door de Algemene Vergadering aangenomen als resolutie 112. Dit leidde tot de oprichting van de UNTCOK, de United Nations Commission on Korea. In de notulen van de vergadering die leidde tot de aanneming van de UNTCOK staat dat de commissie zou gaan bestaan uit afgevaardigden van Australië, Canada, El Salvador, Frankrijk, India, de Filipijnen, Syrië, de Oekraïense Socialistische Sovjetrepubliek en China – het huidige Taiwan. De UNTCOK kreeg een controlerende taak ten aanzien van de verkiezingen die uiterlijk eind maart van 1948 voor het hele schiereiland georganiseerd dienden te worden. Ook zou de commissie met de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten afspreken wanneer zij hun troepen zouden terugtrekken. Dit zou bij voorkeur binnen negentig dagen gebeuren. De resolutie eindigt met het verzoek aan alle overige landen van de Verenigde Naties om zich tijdens en na de aanwezigheid van de UNTCOK afzijdig te houden van het conflict.³⁵ Dit impliceert dat zowel de Verenigde Staten als de Sovjet-Unie vanaf de aanneming van resolutie 112 geen grote beslissingen meer mochten nemen in het kader van hun invloedssfeer en dat de UNTCOK het voor het zeggen had.

In januari 1948 bleek de uitvoerbaarheid van het organiseren van verkiezingen echter lastiger dan gedacht, en was het voor de UNTCOK onmogelijk om aan de voorwaarden van de door de VN opgestelde resolutie te voldoen. De UNTCOK kreeg geen toegang tot Noord-Korea en kon niet controleren in hoeverre de verkiezingen daar op een ‘eerlijke’ wijze werden gehouden. Ook in Zuid-Korea bleek dit lastig, omdat het aantal stemgerechtigden en politieke partijen vanwege de beperkte administratie van het land niet te achterhalen viel.³⁶ Op 26 februari werd daarom besloten dat de UNTCOK alleen de verkiezingen in het Zuiden zou begeleiden, maar dit werd niet door alle leden van de commissie goed ontvangen. Australië, Canada en India vreesden dat dit tot een verdere verdeeldheid van het schiereiland zou leiden en stemden dan ook tegen dit plan.³⁷ Uiteindelijk werd het plan doorgevoerd en zou de UNTCOK het Zuiden zo goed mogelijk gaan ondersteunen bij de vorming van een nieuwe overheid. De UNTCOK trok zijn handen van het Noorden af omdat ze van mening waren dat

³⁵ 'Resolution 112 (II): 'The Problem of the Independence in Korea', UN Official Documents System, General Assembly, [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/112\(II\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/112(II)). Geraadpleegd op 10 mei 2017.

³⁶ Lowe, *The origins of the Korean War*, 44.

³⁷ *Ibidem*, 44

hun invloed het Noorden te beperkt was. Het toezicht op de verkiezingen in het Noorden werd overgenomen door de Sovjet-Unie.³⁸

Veel landen waren ontevreden over hoe de UNTCOK functioneerde en dit leidde ertoe dat de opvattingen binnen de VN over de aanpak steeds verder uiteen gingen lopen. Frankrijk, de Filipijnen en El Salvador bleven de UNTCOK steunen. Canada, Australië en India creëerden daarentegen een 'Brits' - / 'anti-Amerikaans'-blok en keerden zich dan ook tegen de slecht functionerende commissie die door de Verenigde Staten in het leven was geroepen. Het anti-Amerikaanse blok pleitte nog altijd voor een unificatie door Noord- en Zuid-Koreaanse afgevaardigden te stimuleren gezamenlijk tot een overeenkomst te komen.³⁹ De afgevaardigden binnen de UNTCOK waren dus sterk verdeeld over de koers die de commissie moest varen. Het Britse ministerie van Buitenlandse Zaken vond dat de prestige van de VN gewaarborgd diende te blijven en vond dat de Verenigde Staten 'shouldn't treat the UN as a rubber stamp for decisions already taken in Washington'.⁴⁰

Ondanks de vele protesten van tegenstanders van de door de Verenigde Naties geleide verkiezingen, gingen de verkiezingen door op 10 mei 1948. De Noord-Zuid conferentie waar het anti-Amerikaanse blok voor had gepleit had plaatsgevonden, maar boekte weinig resultaat.⁴¹ Dit leidde ertoe dat de verkiezingen in beide invloedssferen doorgingen en dat Rhee met zijn partij de verkiezingen in Zuid-Korea won. Het Noorden hield niet lang daarna ook verkiezingen, wat leidde tot de oprichting van de Democratische Volksrepubliek Korea (DPRK) onder leiding van Kim Il-Sung. In juli 1948 waren zowel de Republiek Korea (ROK) als de Democratische Volksrepubliek Korea een feit.⁴²

De Verenigde Naties waren echter nog niet tevreden over de stand van zaken en hervatten daarom de vergaderingen. Hieruit volgde resolutie 195. Hierin stond dat de UNTCOK de verkiezingen op een rechtmatige en succesvolle manier had begeleid, maar dat de troepen van de Verenigde Staten en de Sovjet-Unie zich terug dienden te trekken, zoals in resolutie 112 besloten was, waarna de UNTCOK haar werk om het schiereiland te unificeren zou kunnen hervatten.⁴³ Opvallend genoeg wordt er in resolutie 195 nog maar aan zeven van

³⁸ Ibidem, 44.

³⁹ Ibidem 45.

⁴⁰ Ibidem, 45.

⁴¹ Stueck, *The Korean War*, 26.

⁴² Ibidem, 27.

⁴³ Resolution 195 (III): 'The Problem of the Independence of Korea', United Nations General Assembly. Wilson Center Digital Archive.

<http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/117706.pdf?v=785da58bccb952add8adaaacd297a410>

Geraadpleegd op 9 mei 2017.

de negen oorspronkelijke commissieleden gerefereerd. De Oekraïense Socialistische Sovjetrepubliek, dat gedeeltelijk onderdeel was van de Sovjet-Unie, en Canada, een van de felle tegenstanders van resolutie 112 en de UNTCOK, zijn hier opvallend genoeg de ontbrekende partijen. De Canadezen zijn tegen hun zin in lid geworden van de UNTCOK, omdat Canada van mening was dat haar prioriteiten eigenlijk meer in Europa lagen. Bovendien was de UNTCOK volgens minister-president Mackenzie King gedoemd te mislukken. De Amerikanen hebben de Canadezen lange tijd verzocht bij de commissie te blijven en beargumenteerde daarbij dat de uittreding uit de UNTCOK zou impliceren dat de Canadezen geen vertrouwen hadden in de politiek van de Verenigde Staten.⁴⁴ Canada wist dat de uittreding uit de UNTCOK de geloofwaardigheid van de Verenigde Naties in gevaar zou kunnen brengen en besloot daarom bij de commissie te blijven.⁴⁵ Het is dan ook niet geheel duidelijk waarom Canada niet genoemd wordt in resolutie 195. Wel weten we dat Canada als lid van de UNTCOK de hevige discussies met de Amerikanen over de toekomst van Korea bleef voortzetten.⁴⁶ Waarschijnlijk is het dan ook een tijdelijke afwezigheid of boycot geweest.

Een vredige oplossing leek met de oprichting van de ROK en de DPRK dichtbij, maar in werkelijkheid had Korea nu twee premiers die beide de macht claimden over het hele schiereiland. De ideologieën van Noord en Zuid stonden lijnrecht tegenover elkaar, net als die van de supermachten die nog altijd hun troepen in hun invloedssfeer hadden staan. Deze twee factoren samen vormden een belangrijke reden voor de uitbraak van de oorlog in 1950. De Sovjet-Unie bevond zich in een lastige situatie aangezien zij poogde de belangen van haar bondgenoot en invloedssfeer te waarborgen die de Sovjet-Unie vanaf eind 1949 herhaaldelijk vroeg om een aanval op Zuid-Korea te steunen. Tegelijkertijd bevond de Sovjet-Unie zich in een multilaterale organisatie die in 1948 – tegen de afspraken in Moskou en de artikelen 32 en 107 van het handvest van de Verenigde Naties in – koos voor een voorstel van haar tegenpool, de Verenigde Staten.

⁴⁴ Edelgard Mahant en Graeme S. Mount, *Invisible and Inaudible in Washington: American Policies toward Canada during the Cold War* (Vancouver 1999) 35.

⁴⁵ Mahant en Mount, *Invisible and Inaudible in Washington*, 35.

⁴⁶ *Ibidem*, 36.

Hoofdstuk 2: De invasie

Stalin: ... Ik begrijp de ontevredenheid van kameraad Kim Il-Sung, maar hij moet begrijpen dat zo'n grote onderneming met betrekking tot Zuid-Korea zoals hij die wil veel voorbereiding nodig heeft. De onderneming moet dusdanig georganiseerd worden dat het zo min mogelijk risico met zich meebrengt. Als hij de kwestie met mij wil bespreken, ben ik altijd bereid om met hem de discussie aan te gaan. Geef dit door aan Kim Il-Sung en zeg hem dat ik bereid ben hem te helpen in deze kwestie.⁴⁷ (30 januari 1950)

Op 25 juni 1950 vielen Noord-Koreaanse troepen Zuid-Korea binnen. Een half jaar daarvoor, op 30 januari 1950, stuurde Stalin dit telegram naar Shtykov, de Sovjet-ambassadeur in Noord-Korea. Dit telegram laat zien dat de Sovjet-Unie op dat moment een sterke band had met de Noord-Koreaanse leider Kim Il Sung. Daarnaast is uit het telegram op te maken dat Stalin op dat moment nog niet geheel overtuigd was van een Noord-Koreaanse invasie, maar wel bereid was de Noord-Koreanen te hulp te komen indien zij de aanval wilden voortzetten. Gezien het feit dat Kim Il Sung in juni 1950 het Zuiden binnenviel heeft de Noord-Koreaanse leider naar alle waarschijnlijkheid een beroep gedaan op deze toezegging van de Sovjetleider. De invasie werd twee dagen later beantwoord door de VN met de aanneming van resolutie 83, waarin werd vastgesteld dat de leden van de Verenigde Naties Zuid-Korea te hulp zou komen:

The Security Council, ... having determined that the armed attack upon the Republic of Korea by forces from North Korea constitutes a breach of the peace, ... having recommended that Members of the United Nations furnish such assistance to the Republic of Korea as may be necessary to repel the armed attack and to restore international peace and security in the area.⁴⁸

De vergaderingen die leidden tot de aanneming van resolutie 83 werden geboycot door de Sovjet-Unie, omdat ze het niet eens waren met de beleidsvoering van de VN. Een van de belangrijkste redenen hiervoor was dat de VN Veiligheidsraad volgens de Sovjet-Unie niet de Volksrepubliek China als afgevaardigde van de VN Veiligheidsraad zag, maar het andere China. De Sovjet-Unie kon in de door Westerse landen gedomineerde VN Veiligheidsraad wel een communistische bondgenoot gebruiken. De afwezigheid van de Sovjet-Unie bij de vergadering van de VN Veiligheidsraad op 27 juni 1950 zorgde er ironisch genoeg voor dat

⁴⁷ 'Telegram from Stalin to Shtykov' (30 januari 1950), Wilson Center Digital Archive, <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/112136>. Geraadpleegd op 23 mei 2017.

⁴⁸ Resolution 83 (27 juni 1950), UN Official Documents System, [http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/83\(1950\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/83(1950)). Geraadpleegd op 10 mei 2017.

het land zijn veto niet kon uitspreken over resolutie 83. Dit leidde ertoe dat de resolutie werd aangenomen en een deel van het door de Noord-Koreanen veroverde gebied weer heroverd werd met behulp van door de Verenigde Naties gestuurde troepen. Onder historici heersen uiteenlopende opvattingen over de rol van de Sovjet-Unie bij de uitbraak van de oorlog. New Cold War Historians zijn het er in het algemeen over eens dat de aanval geen ‘door de Sovjets bedacht plan was’ en dat het plan geïnitieerd was door Kim Il-Sung. Dit sluit aan bij het telegram dat Stalin op 30 januari 1950 Shtykov heeft gestuurd. Toen Stalin door zijn minister van buitenlandse zaken Gromyko werd geadviseerd weer plaats te nemen bij de VN Veiligheidsraad reageerde wees Stalin dit af: ‘in my opinion, the Soviet representative must not take part in the Security Council meeting’.⁴⁹

Volgens Weathersby is er een abrupte verandering in Stalins politiek te zien rond juni 1950. Stalin nam tot juni 1950 voornamelijk een observerende houding aan ten aanzien van Noord-Korea, hoewel Kim Stalin herhaaldelijk om hulp had gevraagd. Tijdens een vergadering in Moskou in juni 1950 ging Stalin tegen verwachting in akkoord met het voorstel van Kim en voorzag Kim van de benodigde middelen en uitrustingen om de invasie door te zetten. Er heerst een grote verdeeldheid over de beweegredenen van Stalin om de Noord-Koreanen te hulp te schieten. Weathersby claimt dat Stalin akkoord ging met de aanval nadat Kim hem beloofde dat de Amerikanen niet zouden interveniëren.⁵⁰

Het is echter onaannemelijk dat Stalin een dergelijke uitspraak van Kim over Amerikaanse interventie blindelings zou geloven. Het is dan ook onwaarschijnlijk dat het door Kims aandringen en overtuigingskracht is veroorzaakt dat Stalin Noord-Korea plotseling wel te hulp wilde komen.

Het is aannemelijker dat Stalin instemde vanwege de groeiende grootmacht China. Mao was zich vanaf 1950 steeds meer met de Koreaanse kwestie gaan bemoeien en stelde zich bereidwillig op in de strijd van de Noord-Koreanen tegen het Zuiden, ongeacht wat de Sovjet-Unie hiervan dacht. Stalin stond hiermee voor een lastig dilemma. Als hij de Noord-Koreanen niet te hulp zou komen, zou Stalin door Mao voorbijgelopen kunnen worden en zou de Sovjet-Unie haar dominantie positie in Noord-Korea kwijt kunnen raken.⁵¹

Een belangrijke historicus die over de rol van de Sovjet-Unie bij de aanvang van de Koreaanse oorlog heeft geschreven is Bruce Cumings. Cumings betoogde in 1981 dat de Sovjet-invloed op de DPRK minimaal was en dat de Chinezen een veel grotere invloed

⁴⁹ Sergei N. Goncharov, *Uncertain Partners: Stalin, Mao, and the Korean War* (Stanford 1993) 161.

⁵⁰ Weathersby, ‘Soviet Aims in Korea and the Origins of the Korean War’, 28.

⁵¹ *Ibidem*, 8.

hadden. Kim Il-Sung kon volgens Cumings makkelijk opereren zonder Moskou, omdat de DPRK volgens hem niet afhankelijk was van Sovjetmunitie. Het is volgens Cumings bovendien onzinnig om te suggereren dat Stalin de actie had toegestaan met de gedachte dat de Verenigde Staten niet zouden interveniëren. Het idee was eerder dat deze aanval de Zuid-Koreanen dusdanig zou verrassen, dat de Verenigde Staten niet genoeg tijd zouden hebben om het Zuiden te redden.⁵² Cumings is een van de weinige niet-New Cold War Historians die de verantwoordelijkheid van de oorlog niet direct bij de Sovjet-Unie neerlegt.

Weathersby is het oneens met de bevindingen van Cumings en beweert dat Kim wel degelijk afhankelijk was van Stalin. Als hij onafhankelijk was geweest van de steun van Stalin, dan had Kim de aanval naar alle waarschijnlijkheid al eerder op eigen kracht voortgezet. Nieuwe bronnen tonen volgens Weathersby daarnaast aan dat Stalin in ieder geval van 1945 tot april 1950 niet het doel had om de macht over het gehele schiereiland te krijgen en dat Stalin voornamelijk probeerde een Balance of Power te behouden opdat niet één macht de volledige controle zou krijgen.⁵³ Stalin wachtte de initiatieven van de Verenigde Staten af voordat hij zelf stappen zouden ondernemen.⁵⁴ Het blijft echter de vraag waarom de Sovjet-Unie in juni plotseling wel akkoord ging met de door Kim geplande invasie.

Volgens Weathersby had dit te maken met de verslechterende Sovjet-Amerikaanse relatie en Stalins onzekerheid tegenover Mao, die steeds meer toenadering zocht bij Kim Il-Sung. Weathersby stelt dat er op het moment van de publicatie van haar onderzoek in 1993 nog geen doorslaggevend bewijs is gevonden voor de goedkeuring van Stalin voor de invasie van Noord-Korea. Wel kunnen we volgens Weathersby naar aanleiding van de bronnen die wel beschikbaar zijn stellen dat het de zwakte van de Sovjet-Unie was die ervoor heeft gezorgd dat Stalin steun gaf aan de operatie en dat de gedachte van een expansiedrift van de Sovjets of een door de Sovjets-uitgedacht idee onwaarschijnlijk is.⁵⁵

Het is te eenvoudig om te zeggen dat Stalin akkoord was gegaan met de aanval omdat de Kim en Mao Stalin hadden gegarandeerd dat de Verenigde Staten niet zouden interveniëren. Stalin moet beter hebben geweten, gezien het groeiende anticommunisme dat in die tijd ruimschoots werd gepropagandeerd en leidend was voor de Amerikaanse buitenlandse politiek. De veronderstelling dat Stalin beïnvloed zou zijn door Mao is daarentegen veel aannemelijker. Dit blijkt onder andere uit een telegram van 16 mei 1950. Mao is zich steeds

⁵² Ibidem, 7.

⁵³ Ibidem, 9-10.

⁵⁴ Ibidem, 16.

⁵⁵ Ibidem, 36.

meer aan het bemoeien met Noord-Korea en Stalin schrijft hem dat hij vindt dat China en Noord-Korea pas een pact moeten sluiten als de Koreaanse unificatie afgerond is.⁵⁶ Stalin zag de groeiende Chinese macht als bedreiging voor zijn invloedssfeer. Een pact tussen China en Noord-Korea zou kunnen leiden tot uitsluiting van de Sovjet-Unie en tot het verlies van autoriteit. Dat Stalin dreiging voelde van Mao kan afgeleid worden van de datum waarop het telegram verstuurd is. Een maand later geeft Stalin namelijk toe aan het verzoek van Kim, wat suggereert dat hij het bondgenootschap met Noord-Korea goed wil houden.

Naast de relatie die de Sovjet-Unie met China had, had de Sovjet-Unie ook een belangrijke positie binnen de Verenigde Naties. Door de zelfgekozen boycot van de VN Veiligheidsraad kon de Sovjet-Unie echter geen gebruik maken van die positie om een escalatie te voorkomen. Twee dagen na de invasie in Zuid-Korea werd resolutie 83 aangenomen door de VN Veiligheidsraad, waarin stond dat de VN militaire stappen zouden ondernemen omdat zij vonden dat de internationale vrede en veiligheid hierdoor in gevaar waren gekomen.⁵⁷

Tijdens de besprekingen die leidden tot de aanname van deze resolutie was de Sovjet-Unie – zoals eerder aangegeven – afwezig. In een telegram aan de Tsjechoslowaakse president Klement Gottwald van 27 augustus 1950 geeft Stalin vier redenen die hebben geleid tot het besluit om de vergaderingen van de Veiligheidsraad van begin dat jaar te boycotten. Ten eerste kwam de boycot voort uit een gevoel van solidariteit met het nieuwe, ‘echte’ China, dat niet werd erkend door de Verenigde Naties. Ten tweede was de boycot een verzet tegen het ‘idiotisme’ van de Verenigde Staten om de Kwomintang als legitieme Chinese afgevaardigde te zien in plaats van het ‘nieuwe China’. Ten derde was de boycot een manier om toekomstige beslissingen van de VN Veiligheidsraad onwettig te verklaren vanwege het ontbreken van twee belangrijke vertegenwoordigers, namelijk het nieuwe China en de Sovjet-Unie zelf. Tot slot wilde de Sovjet-Unie de Verenigde Staten naar eigen zeggen ruimte bieden om nog meer dwaasheid te veroorzaken. Hierdoor zou de Amerikaanse overheid haar ‘ware gezicht’ aan de wereld laten zien, wat haar imago zou doen schaden.⁵⁸

In 2011 heropende de historici William Stueck en Donggil Kim het debat over de oorzaken van de Koreaanse Oorlog naar aanleiding van dit telegram. Stueck en Kim

⁵⁶ ‘Telegram from Filippov to Mao Zedong’ (16 mei 1950), Wilson Center Digital Archive, <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/114901>. Geraadpleegd op 5 mei 2017.

⁵⁷ Resolution 83 (27 juni 1950), UN Official Documents System. Geraadpleegd op 10 mei 2017.

⁵⁸ Letter from Filippov (Stalin) to Soviet Ambassador in Prague, conveying message to CSSR leader Klement Gottwald (27 augustus 1950), Wilson Center Digital Archive, <http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/112225>.

beweerden dat het telegram impliceert dat Stalin trachtte voordeel te halen uit de Chinese interventie in de Koreaanse Oorlog en dat Stalin in plaats van een Balance of Power, de macht over Korea in de richting van de Sovjet-Unie wilde sturen. Daarnaast hoopte Stalin volgens Stueck en Kim, in tegenstelling tot de overtuigende eerdere conclusies van Cumings en Weathersby, juist wel op een Amerikaanse interventie. Dit gaf de Amerikanen namelijk de kans om ‘nog meer dwaasheid te veroorzaken’. Ook zou de Sovjet-Unie voordeel halen uit de bemoeienis van de Verenigde Staten in Korea omdat de Verenigde Staten hun prioriteit verplaatste van Europa naar Oost-Azië. Hieruit zou blijken dat Europa voor de Sovjet-Unie belangrijker was dan Korea en dat Korea als hulpmiddel gebruikt kon worden om de invloed in Europa te vergroten. Ook beweren Stueck en Kim dat Stalin geloofde dat de uitbraak van een Derde Wereldoorlog onvermijdelijk was en dat de Chinese interventie in de Koreaanse Oorlog een manier was om de Amerikanen op militair en politiek gebied te verzwakken. Stalin wist dat de Sovjet-Unie het geld noch de middelen had om het tegen de Amerikanen op te nemen in een Derde Wereldoorlog. Chinese interventie was volgens Stueck en Kim een noodzakelijke voorwaarde voor Stalins toestemming voor de aanval op Zuid-Korea, omdat de Amerikanen zich daaropvolgend in het conflict zouden mengen en economisch en politiek zouden verzwakken en gezichtsverlies zouden lijden.⁵⁹ De bevindingen van Stueck en Kim staan haaks op de beweringen van Weathersby en lijken het historiografische debat volledig te veranderen.

Ik ben van mening dat de conclusies van Stueck en Kim te kort schieten en dat dit veroorzaakt wordt door hun te eenduidige gerichtheid op vrijgekomen Sovjetbronnen. Herhaaldelijk heeft Stalin gezegd dat hij niet te veel risico wilde nemen met betrekking tot Amerikaanse interventie. Dit is onder andere te zien in het telegram van Stalin naar Shtykov. Maar, omdat dit telegram van een half jaar voor de invasie stamt, zou er gezegd kunnen worden dat Stalin van gedachte was veranderd. Het grootste ‘kwaad’ dat veroorzaakt is door de Verenigde Staten is echter in januari 1950 al geschied, namelijk met het feit dat de Verenigde Staten een beroep hebben gedaan op de Verenigde Naties terwijl dat in strijd was met de afspraken die tijdens de Moskou Conferentie waren gemaakt. Het telegram van Stalin en Gottwald geeft bovendien voornamelijk een opsomming van redenen van de Sovjet-Unie om de VN Veiligheidsraad te boycotten. Stalin spreekt zich niet specifiek uit het nastreven van een confrontatie met de Verenigde Staten.

⁵⁹ Kim en Stueck, ‘Did Stalin lure the United States into the Korean War?’.

In het onderzoek van Stueck en Kim ontbreekt er informatie die de veranderende positie van Stalin ten opzichte van de Verenigde Staten weergeeft. Het telegram naar Gottwald laat wel de ontevredenheid en frustratie van Stalin zien, maar geeft niet expliciet weer dat Stalin hoopte op een confrontatie met de Amerikanen. Bovendien ontbreekt er in het onderzoek van Stueck en Kim een analyse over de relatie tussen Stalin en Mao, die volgens het onderzoek van Weathersby en andere New Cold War Historians naar alle waarschijnlijkheid van fundamenteel belang is geweest voor de besluitvoering van Stalin. Wat daarnaast nog belangrijk is om in gedachte te houden is het feit dat het telegram van Stalin naar Gottwald stamt van 27 augustus 1950, ruim twee maanden na de invasie van Kim Il-Sung. De redenering die Stalin geeft voor zijn boycot van de VN Veiligheidsraad kan beïnvloed zijn door evenementen die zich in de maanden na de invasie hebben afgespeeld of door de beslissingen die daarna zijn genomen, bijvoorbeeld de aanneming van resolutie 83.

Ik denk dat de motieven en handelingen van de Sovjet-Unie verhelderd kunnen worden door nog specifieker te kijken naar de relatie tussen de Sovjet-Unie en de Verenigde Naties en naar de opvattingen van andere lidstaten over de Koreaanse kwestie. In het volgende hoofdstuk zal ik voornamelijk kijken naar documenten en notulen van vergaderingen van de Verenigde Naties met betrekking tot de Koreaanse Oorlog. Het proces van de vredesonderhandelingen en de opvattingen van andere afgevaardigden over de kwestie op het Koreaanse schiereiland staan hierbij centraal.

Hoofdstuk 3: De vredesonderhandelingen

In maart 1953, ruim vier maanden voordat de wapenstilstand werd getekend, kwam de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties regelmatig bijeen om over de situatie op het Koreaanse schiereiland te praten. Volgens Weathersby had Stalin er bij Noord-Korea en China tot aan zijn dood op aangedrongen een standvastige positie in te nemen tijdens de vredesonderhandelingen en zei hij tegen de Chinese minister van buitenlandse zaken Zhou Enlai: “The North Koreans have lost nothing, except for casualties that they suffered during the war”.⁶⁰ Weathersby stelt dat Stalin deze positie innam omdat de Amerikanen volgens hem meer baat hadden bij vrede en daarom waarschijnlijk eerder zouden toegeven aan de eisen van Noord-Korea en haar bondgenoten. Aan Mao had Stalin al in juni 1951 laten weten dat hij niet bereid was de oorlog zomaar te beëindigen:

Ik ben het met je eens dat we niet moeten haasten om de Koreaanse Oorlog te beëindigen, want eerst moeten de Chinezen door middel van de langdurige militaire operaties de kunst van moderne oorlogvoering leren, wat vervolgens het regime van Truman zal verzwakken en zal leiden tot de vermindering van de Anglo-Amerikaanse prestige.⁶¹

Uit dit citaat kunnen we twee dingen afleiden. Ten eerste blijkt het dat Stalin in juni 1951 al niet bereid was om de oorlog te beëindigen. Dit zou voort kunnen komen uit Stalins vertrouwen dat hij er gunstig voor stond in de oorlog en dat hij er nog meer voordeel uit zou kunnen halen. Ten tweede lijkt dit citaat de bevindingen van Stueck en Kim te ondersteunen, namelijk dat de Sovjet-Unie de Chinezen gebruikte om de Amerikaanse macht te verzwakken in een volgens Stalin onvermijdelijke Derde Wereldoorlog. Dit betekent echter niet dat de steun voor de aanval op Zuid-Korea onderdeel was van een voorbedacht plan van Stalin, in tegenstelling tot wat Stueck en Kim beweren. Stalin heeft voor de uitbraak van de oorlog immers herhaaldelijk laten weten dat hij niet zat te wachten op een confrontatie met de Amerikanen. Dat hij niet bereid was de oorlog te beëindigen kan daarom eerder verbonden worden aan het idee dat Stalin vond dat hij er gunstig voor stond in de oorlog, mede dankzij de steun van de Chinezen die de Amerikanen verzwakten.

⁶⁰ Kathryn Weathersby, ‘The Korean War Revisited’, *The Wilson Quarterly* (1976-), Vol. 23, No. 3 (1999) 91-95, aldaar: 95.

⁶¹ Avram Agov, ‘North Korea’s Alliances and the Unfinished Korean War’, *The Journal of Korean Studies* (1979-), Vol. 18, No. 2 (2013) 225-262, aldaar: 238.
<http://www.jstor.org/stable/pdf/44080504.pdf?refreqid=excelsior%3A35ceb7eadc4112f1541240e9553680e4>.
Geraadpleegd op 2 juni 2017.

De Canadese historicus Avram Agov noemt het aannemelijk dat indien Stalin niet was overleden in maart 1953, de wapenstilstand niet getekend zou zijn. Mao nam volgens hem namelijk een soortgelijk standpunt in als Stalin en was dan ook niet bereid om de Amerikanen tegemoet te komen in de onderhandelingen. In dat geval hadden Stalin en Mao tegenover Kim gestaan.⁶² Dit gaat in tegen wat Weathersby beweert over Mao, namelijk dat hij bereidwilliger stond tegenover vredesonderhandelingen.⁶³ Kim zou volgens Weathersby geleden hebben onder de politiek van zijn bondgenoten.⁶⁴ Dit zou de isolationistische houding van Noord-Korea vandaag de dag kunnen verklaren.

De Chinese inmenging in de Koreaanse kwestie moet Stalin een dubbel gevoel hebben gegeven. Hij was enerzijds bang dat Chinese bemoeienis zou leiden tot een afname van Sovjet-invloed in Noord-Korea. Anderzijds vormden de socialistische partijen samen wel een sterk blok tegenover de Verenigde Naties en de Verenigde Staten in het bijzonder. De Chinese bemoeienis vormde daarentegen ook de basis voor de spanningen en verschillen tussen Moskou en Peking en zorgde voor een verplaatsing van het communistische zwaartepunt van het Kremlin naar Azië.⁶⁵

Hoewel Stalin en de Sovjet-Unie in de historiografie vaak als grootste agressor worden gezien binnen het conflict, waren er ook afgevaardigden die de Verenigde Staten als grootste agressor zagen en de Sovjet-Unie als actor die het geweld op het Koreaanse schiereiland op een vredelievende manier ten einde wilde brengen:

Those proposals were the natural and logical fruits of the peace-loving policy of the Soviet Union, which was engaged in an active fight for the maintenance of international peace and the elimination of the danger of war. ... In striking contrast to that systematic peaceful policy was the policy followed by the Western Powers, particularly the United States of America. The excessive and increasing production of armaments in the United States demonstrated the lack of sincerity in that country's disarmament proposals.⁶⁶

Deze specifieke uitspraak komt echter wel van de Tsjecho-Slowaakse afgevaardigde Jiri Nosek, en daarom kunnen we uit dit citaat dan ook niet afleiden dat deze interpretatie ook voor Westerse landen gold. Vanwege de communistische coup in 1948 leefden de Tsjecho-

⁶² Agov, 'North Korea's Alliances and the Unfinished Korean War', 238.

⁶³ Weathersby 'The Korean War Revisited', 95.

⁶⁴ Ibidem, 95.

⁶⁵ Agov, 'North Korea's Alliances and the Unfinished Korean War', 250.

⁶⁶ General Assembly, Official Records of the Meeting on 20 March 1953 at 3 p.m. in New York, paragraph 4-5, UN Official Documents System.

Slowaken in die jaren namelijk onder een Stalinistisch bewind en waren naar alle waarschijnlijkheid dan ook bevooroordeeld in hun oordelen over de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten.⁶⁷ Uit de VN-documenten van maart 1953 blijkt dat veel Westerse afgevaardigden vinden dat de Sovjet-Unie zich niet open heeft gesteld voor serieuze pogingen voor vredesonderhandelingen. De communistische afgevaardigden beweren echter vaak het tegenovergestelde.⁶⁸

Het klassieke Oost versus West denken ziet echter een mogelijke nuancering over het hoofd. In de notulen van een andere vergadering spreekt een Franse afgevaardigde zich namelijk uit over de ongepaste wijze waarop de Verenigde Staten gebruik hebben gemaakt van de vlag van de Verenigde Naties.⁶⁹ Hij bedoelt hiermee dat de Verenigde Staten de eigen buitenlandse politiek doorvoerden onder de naam van de Verenigde Naties. De Verenigde Staten waren hier al eerder op gewezen door de Britse minister van Buitenlandse Zaken in 1948⁷⁰, maar zijn dit volgens de Franse afgevaardigde gedurende de oorlog blijven doen en is hier is deze afgevaardigde duidelijk ontevreden over.

Uit de notulen blijkt ook dat een Indiase afgevaardigde van mening was dat de Koreaanse kwestie op multilaterale wijze opgelost diende te worden en hij achtte het daarbij van belang dat de Volksrepubliek China zou aanschuiven bij de vredesonderhandelingen. Dit was tot dan toe namelijk nog niet gebeurd.⁷¹ Waarschijnlijk kwam deze opmerking voort uit het idee dat de Chinezen de Noord-Koreanen het beste konden helpen bij de onderhandeling van de voorwaarden van de wapenstilstand. Dat de Chinezen de Noord-Koreanen uiteindelijk hebben gesteund tijdens de vredesonderhandelingen blijkt uit de officiële wapenstilstandsovereenkomst. Hierin staat namelijk dat er een overeenkomst wordt gesloten tussen de opperbevelhebber van de Verenigde Naties enerzijds en de hoogste bevelhebbers van het Noord-Koreaanse en Chinese leger anderzijds.⁷²

Hoewel de overeenkomst suggereert dat de Verenigde Staten geen belangrijke vertegenwoordiger was bij de wapenstilstandsonderhandelingen, wordt het document uiteindelijk getekend door twee Amerikanen, een opperbevelhebber en luitenant. Verder is het

⁶⁷ Stueck, *The Korean War*, 27.

⁶⁸ General Assembly, Official Records of the Meetings on 7 and 20 March 1953.

⁶⁹ General Assembly, Official Records of the Meeting on 7 March 1953 at 11 a.m. in New York, paragraph 24, UN Official Documents System.

⁷⁰ Lowe, *The origins of the Korean War*, 45.

⁷¹ General Assembly, Official Records of the Meeting on 7 March 1953, paragraph 27.

⁷² Agreement Concerning a Military Armistice in Korea, UN Peacemaker, http://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/KP%2BKR_530727_AgreementConcerningMilitaryArmistice.pdf. Geraadpleegd op 10 juni 2017.

document ondertekend door Kim Il-Sung, Peng Teh-Huai, commandant van het Chinese leger en Nam Il, generaal van het Noord-Koreaanse leger. De twee afgevaardigden van de Verenigde Naties waren dus allebei Amerikaans, wat verklaarbaar is aangezien de Amerikanen een grote rol hebben gespeeld in Zuid-Korea en bijvoorbeeld de UNTCOK hebben opgericht. Bovendien had de VN Veiligheidsraad al eerder Amerikaanse generaals aangesteld voor de troepen van de Verenigde Naties.⁷³ Het doet echter wel af aan het idee dat de vredesonderhandelingen op multilaterale wijze hebben plaatsgevonden.

De grote afwezigheid in het officiële wapenstilstandsdocument is de Sovjet-Unie. Na de dood van Stalin op 5 maart 1953 was in Moskou een interne machtsstrijd gaande over wie Stalin zou moeten opvolgen. Weathersby stelt dat de opvolgers van Stalin na zijn dood hebben besloten de oorlog zo snel mogelijk tot een einde te brengen.⁷⁴ Het kan zijn dat de machtsstrijd in Moskou ervoor heeft gezorgd dat de Sovjet-Unie zich buiten verdere onderhandelingen omtrent Korea hield. Het is echter geloofwaardiger dat Noord-Korea in 1953 meer toenadering zocht tot China, en zich distantieerde van de Sovjet-Unie. Dit had misschien met de dood van Stalin te maken, maar het kan ook zijn dat de Noord-Koreanen dachten dat Mao hen beter kon helpen bij de wapenstilstandsonderhandelingen. Volgens Weathersby had Mao zich namelijk ook welwillender opgesteld voor een wapenstilstand dan Stalin had gedaan.⁷⁵

Het proces van de vredesonderhandelingen heeft laten zien dat er aanzienlijke spanningen waren tussen Noord-Korea en haar bondgenoten. De spanningen en competitie tussen China en de Sovjet-Unie maakten het duidelijk dat Noord-Korea van groot belang was voor de machtspositie van beide grootmachten in de wereld. Beiden probeerden daarom invloed te behouden op Noord-Korea en Noord-Korea onderhield tegelijkertijd zelf ook een goede relatie met beide leiders. Volgens Agov heeft Noord-Korea dankzij haar bondgenoten de Koreaanse Oorlog niet alleen overleefd, maar is het op politiek en economisch gebied ook gunstig uit de wapenstilstand van 1953 gekomen.⁷⁶

Stalin heeft een standvastige positie ingenomen tijdens de vredesonderhandelingen en stimuleerde de Noord-Koreanen en de Chinezen hetzelfde te doen. Dat de wapenstilstand vrij snel na zijn dood werd afgerond laat zien dat Kim en Mao hier welwillender dan Stalin tegenover stonden. De Sovjet-Unie is waarschijnlijk daarom ook niet verder betrokken

⁷³ Goncharov, *Uncertain Partners*, 161.

⁷⁴ Weathersby, 'The Korean War Revisited', 95.

⁷⁵ *Ibidem*, 95.

⁷⁶ Agov, 'North Korea's Alliances and the Unfinished Korean War', 215

geweest bij de vredesonderhandelingen na het overlijden van Stalin, wat ook de afwezigheid van de Sovjet-Unie in de officiële wapenstilstandsovereenkomst verklaart.

Conclusie

In mijn inleiding stelde ik dat het historiografische debat over de Koreaanse Oorlog, en specifiek de rol van de Sovjet-Unie daarin, een nieuwe dimensie zou krijgen als het onderzoek in een multilateraal kader geplaatst zou worden. Dit onderzoek heeft tot een aantal belangrijke nieuwe inzichten geleid. Zo is het huidige beeld van de Verenigde Naties als Westers blok tegenover de Sovjet-Unie door de kritiek die de Verenigde Staten van Westerse landen kreeg genuanceerd. Zowel Groot-Brittannië als Frankrijk sprak de Verenigde Staten erop aan dat het niet gepast was om de eigen politiek te voeren onder de vlag van de Verenigde Naties. Ook Canada was kritisch tegenover de Verenigde Staten en had weinig vertrouwen in de oprichting van de UNTCOK. De Canadese minister-president Mackenzie King noemde de UNTCOK gedoemd te mislukken, maar bleef bij de commissie omdat vroegtijdige uittreding de geloofwaardigheid van de Verenigde Naties zou kunnen aantasten.

Het onderzoek heeft ook de conclusies van Stueck en Kim genuanceerd. Op basis van een telegram van Stalin aan Gottwald van augustus 1950 beweerden zij dat de Sovjet-Unie bewust opzoek was naar een confrontatie met de Verenigde Staten en China daarbij gebruikte om de Verenigde Staten politiek en economisch te verzwakken. Hierdoor zou de Sovjet-Unie een sterkere positie hebben in de volgens Stalin onvermijdelijke uitbraak van een Derde Wereldoorlog. Stalin is volgens mijn bevindingen echter nooit uit geweest op een confrontatie met de Verenigde Staten. Hij heeft immers herhaaldelijk gezegd geen risico te willen nemen ten aanzien van de Verenigde Staten. Bovendien bevat het telegram naar Gottwald voornamelijk een opsomming aan redenen van de Sovjet-Unie om de VN Veiligheidsraad te boycotten en spreekt Stalin niet over een streving naar een confrontatie met de Verenigde Staten. Ook moeten we niet vergeten dat het telegram van een half jaar na de invasie stamt, en dus door andere factoren beïnvloed kan zijn.

Het is aannemelijker dat Stalin de invasie heeft gesteund vanwege de druk van opkomend China en gedeeltelijk ook uit de verzekering die Stalin kreeg van Mao en Kim dat de Verenigde Staten niet zouden ingrijpen. De gedachte dat Kim makkelijk kon opereren zonder de steun van Moskou is onaannemelijk aangezien Kim de aanval dan naar alle waarschijnlijkheid al voordat hij verzekerd was van de steun van de Sovjets had voortgezet, al dan niet samen met Mao. Met de militaire steun aan Kim en de reactie van de Verenigde Naties was de oorlog een feit. In de loop van tijd besepte Stalin dat hij een gunstige positie had in de oorlog, voornamelijk omdat de Chinezen de Amerikanen op economisch en politiek

gebied verzwakten. Stalin was in juni 1951 dan ook niet bereid om de oorlog tot een einde te brengen.

Uit de notulen van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties blijkt dat er een grote verdeeldheid was tussen afgevaardigden over de bereidwilligheid van zowel de Sovjet-Unie als de Verenigde Staten om vrede te sluiten. Veel Westerse landen beschuldigden de Sovjet-Unie van slechte coöperatie, terwijl de communistische landen de schuld bij de Verenigde Staten legden. Maar deze verdeeldheid loopt, zoals ik heb aangegeven, minder langs de klassieke lijnen van Oost versus West dan in de historiografische discussie tot nu toe wordt gesuggereerd.

Het proces van de vredesonderhandelingen heeft laten zien dat Noord-Korea voor zowel de Sovjet-Unie als China van groot belang was voor de machtpositie van beide grootmachten in de wereld. Volgens Weathersby was Stalin zich tot zijn dood standvastig tijdens vredesonderhandelingen en drong hij Noord-Korea en China erop aan hetzelfde te doen. Er is veel gespeculeerd over in hoeverre Mao meer open stond voor vredesonderhandelingen, maar het feit dat de wapenstilstand er vlak na Stalins dood is gekomen, maakt het aannemelijk dat Mao hier wel meer open voor stond dan de Sovjetleider.

Het proces van de vredesonderhandelingen en het officiële wapenstilstandsdocument heeft laten zien dat de Sovjet-Unie een steeds kleinere rol kreeg, zeker na de dood van Stalin, en dat China de positie van de Sovjet-Unie in feite heeft overgenomen. Het laat ook zien dat de Verenigde Staten de belangrijkste vertegenwoordigers waren van de Verenigde Naties, wat af doet aan het idee dat de vredesonderhandelingen op multilaterale wijze hebben plaatsgevonden.

Het multilaterale kader heeft een daadwerkelijke nuancering aangebracht in het huidige historiografische debat en is dan ook waardevol geweest. Hoewel New Cold War Historians het historiografische debat in de afgelopen jaren ook al hebben genuanceerd met behulp van Sovjetbronnen, ben ik van mening dat het multilateraal kader van de Verenigde Naties en de rol van de opkomende grootmacht China een nieuw beeld hebben gegeven van de rol van de Sovjet-Unie tijdens de Koreaanse Oorlog. De New Cold War History benut Westers materiaal niet altijd voldoende en kan daardoor een ‘eenzijdig’ beeld geven van historische gebeurtenissen. De aanvulling met het VN-materiaal laat zien hoe kleinere partijen over de kwestie dachten en heeft niet alleen het beeld van de Verenigde Naties als Westers blok genuanceerd, maar ook het beeld van de Sovjet-Unie tijdens de Koreaanse Oorlog veranderd. Deze nieuwe bevindingen bieden de mogelijkheid tot vervolgonderzoek ten aanzien van de Koude Oorlog en voornamelijk de rol van de Sovjet-Unie daarin. Naast de

beschikbaarheid van nieuw Sovjet-materiaal zal het plaatsen van andere gebeurtenissen van de Koude Oorlog, zoals bijvoorbeeld de Chinese burgeroorlog of de Vietnamoorlog, in een multilateraal kader de historiografie over de Koude Oorlog voorgoed kunnen veranderen.

Bronnen

Charter of the United Nations

Chapter V: The Security Council, Article 32, <http://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-v/index.html>.

Chapter XVII: Transitional Security Arrangements, Article 107, <http://www.un.org/en/sections/un-charter/chapter-xvii-0/index.html>.

UN Official Documents System, General Assembly

Official Records of the Meeting on 7 March 1953 at 11 a.m. in New York.

Official Records of the Meeting on 20 March 1953 at 3 p.m. in New York.

Resolution 112 (II): 'The Problem of the Independence in Korea'.
[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/112\(II\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/112(II)).

UN Official Documents System, The Security Council

Resolution 83 (27 juni 1950).
[http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/83\(1950\)](http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/RES/83(1950)).

UN Peacemaker, Agreement Concerning a Military Armistice in Korea,

http://peacemaker.un.org/sites/peacemaker.un.org/files/KP%2BKR_530727_AgreementConcerningMilitaryArmistice.pdf.

Wilson Center Digital Archive

'Letter from Filippov (Stalin) to Soviet Ambassador in Prague, conveying message to CSSR leader Klement Gottwald (27 augustus 1950),
<http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/112225>.

Resolution 195 (III): 'The Problem of the Independence of Korea', United Nations General Assembly.
<http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/117706.pdf?v=785da58bccb952add8adaacd297a410>.

‘Telegram from Filippov to Mao Zedong’ (16 mei 1950),
<http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/114901>.

‘Telegram from Stalin to Shtykov’ (30 januari 1950),
<http://digitalarchive.wilsoncenter.org/document/112136>.

Literatuur

Agov, A., 'North Korea's Alliances and the Unfinished Korean War', *The Journal of Korean Studies (1979-)*, Vol. 18, No. 2 (2013) 225-262.

Brzezinski, Z., 'Threat and Opportunity in the Communist Schism', *Foreign Affairs*, Vol. 41, No. 3 (1963) 513-525.

Goncharov, Sergei N., *Uncertain Partners: Stalin, Mao, and the Korean War* (Stanford 1993).

Kim, D., en Stueck, W.: 'did Stalin lure the United States into the Korean War? New Evidence on the Origins of the Korean War' (7 juli 2011), Wilson Center North Korea International Documentation Project.

<https://www.wilsoncenter.org/publication/did-stalin-lure-the-united-states-the-korean-war-new-evidence-the-origins-the-korean-war>

Lee, K., *A New History of Korea* (Boston 1984).

Lowe, P., *The origins of the Korean War* (London 1986).

Mahant, E. en Mount, G. S., *Invisible and Inaudible in Washington: American Policies toward Canada during the Cold War* (Vancouver 1999).

Stueck, W., *The Korean War: an international history* (Kentucky 2004),

Weathersby, K., 'Soviet Aims in Korea and the Origins of the Korean War 1945-1950: New Evidence from Russian Archives', *Working Paper No. 8* (Woodrow Wilson International Center for Scholars). https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/Working_Paper_8.pdf.

Weathersby, K., 'New Findings in the Korean War' in: Cold War International History Project, Bulletin No. 3 (1993).

<https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/CWIHPBulletin3.pdf>.

Weathersby, K., 'The Korean War Revisited', *The Wilson Quarterly* (1976-), Vol. 23, No. 3 (1999) 91-95.

Westad O. A. (red.), Leffler, M.P., Lundestad, G. en Wohlforth, W.C., *Reviewing the Cold War* (London 2000).

Westad, O. A., *The Global Cold War* (New York 2005).